

Rättelse och ändring av beslut

enligt socialförsäkringsbalken och förvaltningslagen

En vägledning är i första hand ett stöd för Försäkringskassans medarbetare vid ärendehandläggning och utbildning. Den innehåller en samlad information om vad som gäller på det aktuella området, uppdelat på tillämpnings- och metodstödsavsnitt.

En vägledning kan innehålla beskrivningar av

- författningsbestämmelser
- allmänna råd
- förarbeten
- rättspraxis
- JO:s beslut

En vägledning kan även innehålla beskrivningar av hur man ska handlägga ärenden på det aktuella området och vilka metoder som då ska användas.

Vägledningarna uppdateras fortlöpande. Ändringar arbetas in i den elektroniska versionen. Den elektroniska versionen hittar du på [http://www.forsakringskassan.se/Om Försäkringskassan/Dina rättigheter och skyldigheter/Vägledningar och rättsliga ställningstaganden – Vägledningar](http://www.forsakringskassan.se/Om_Forsakringskassan/Dina_rattigheter_och_skyldigheter/Vagledningar_och_rattsliga_stallningstaganden_-_Vagledningar).

Du som arbetar på Försäkringskassan hittar dem också på Fia.

Upplysningar: Försäkringskassan
Rättsavdelningen

Innehåll

Förkortningar	4
Sammanfattning	5
Läsanvisningar	6
1 Rättelse och ändring av beslut enligt SFB	7
1.1 Vem är behörig att rätta eller ändra ett beslut?	8
1.2 Vilka beslut kan ändras?	8
1.2.1 <i>Metodstöd – ny ändring?</i>	10
1.2.2 <i>Metodstöd – vilket ärende ska skapas?</i>	10
1.2.3 <i>Metodstöd – hantering av ändringsbeslut i samband med begäran om omprövning eller överklagande</i>	11
1.3 Impulser till prövning	11
1.4 Allmänna ombudet	13
1.5 Formell prövning	13
1.6 Snabb handläggning, komplettering och kommunicering.....	13
1.7 Förutsättningar för rättelse eller ändring.....	14
1.7.1 <i>Förbiseendefel</i>	14
1.7.2 <i>Fel i beslutsunderlag</i>	15
1.7.3 <i>Felaktig rättstillämpning eller annan liknande orsak</i>	17
1.8 Ändring till nackdel för den enskilde	18
1.9 När den enskilde ångrar sig.....	19
1.10 Tidsfrist	20
1.11 Ändring av beslutet när den enskilde överklagat det.....	21
1.12 Mer om beslutsmeddelandet	21
1.13 Att verkställa ett ändringsbeslut.....	22
2 Rättelse och ändring av beslut enligt FL	25
2.1 Vem är behörig att rätta eller ändra ett beslut?	25
2.2 Vilka beslut kan ändras?	25
2.2.1 <i>Metodstöd – ny ändring?</i>	26
2.2.2 <i>Metodstöd – vilket ärende ska skapas?</i>	26
2.3 Impulser till prövning	27
2.4 Allmänna ombudet	28
2.5 Formell prövning	28
2.6 Snabb handläggning, komplettering och kommunicering.....	28
2.7 Förutsättningar för rättelse eller ändring.....	29
2.7.1 <i>Rättelse av beslut</i>	29
2.7.2 <i>Möjligheten att ändra ett beslut</i>	30
2.7.3 <i>Skyldigheten att ändra ett beslut</i>	30
2.7.4 <i>Ändra ett beslut som har överklagats</i>	31
2.8 Tidsfrist	31
2.9 Ändring av beslutet när den enskilde överklagat det.....	31
2.10 Mer om beslutsmeddelandet	32
2.11 Att verkställa ett ändringsbeslut.....	33
Källförteckning	34
Bilaga 1	36

Förkortningar

FKAR	Försäkringskassans allmänna råd
FL	Förvaltningslagen (2017:900)
FMR	Försäkringsmedicinsk rådgivare
Gamla FL	Förvaltningslagen (1986:223)
HFD	Högsta förvaltningsdomstolen
JO	Justitieombudsmannen
RÅ	Regeringsrättens årsbok
SFB	Socialförsäkringsbalken (2010:110)
SJI	Sjukpenninggrundande inkomst
TFP	Tillfällig föräldrapenning

Sammanfattning

Rättelse och ändring av beslut enligt socialförsäkringsbalken (SFB)

Försäkringskassan är i vissa fall skyldig att ändra ett oriktigt beslut. Detta gäller om beslutet blivit oriktigt på grund av någon omständighet som anges i 113 kap. 3 § SFB.

Ett beslut ska ändras genom att **rättas** om beslutsmeddelandet innehåller en uppenbar oriktighet. Detta ska bero på ett skrivfel, ett räknefel eller något annat sådant förbiseende.

Beslutet som sådant ska **ändras**

- om det har blivit oriktigt på grund av att det fattats på ett uppenbart felaktigt eller ofullständigt underlag.
- om det har blivit oriktigt på grund av uppenbart felaktig rättstillämpning eller annan liknande orsak.

För att kunna ändra ett beslut enligt dessa punkter krävs att Försäkringskassan kan konstatera att beslutet var oriktigt när det fattades. Felet ska ha uppkommit genom att omständigheter, som fanns vid tiden för beslutet, blev kända för Försäkringskassan först efter att beslutet fattats. Felet kan också ha uppkommit genom att Försäkringskassan tillämpade gällande regler fel, när beslutet fattades.

I denna vägledning används begreppet **enskild**, som i detta sammanhang betyder den som beslutet riktats mot, det vill säga förutom fysiska personer även till exempel en kommuns socialnämnd.

Det finns möjligheter för andra myndigheter att ändra ett beslut med stöd av någon annan regel, till exempel i förvaltningslagen eller enligt de allmänna principerna om rättskraft. Försäkringskassans beslut enligt SFB kan dock bara rättas eller ändras med stöd av 113 kap 3 § SFB.

Försäkringskassan ska alltid pröva om ett överklagat beslut ska ändras, innan ärendet lämnas över till förvaltningsrätten (FKAR 2010:7).

Rättelse och ändring av beslut enligt förvaltningslagen (FL)

De beslut som Försäkringskassan fattar med stöd av annan lagstiftning än SFB, ska hanteras enligt FL:s rättelse- och ändringsparagrafer.

FL innehåller bestämmelser om under vilka förutsättningar en myndighet, till exempel Försäkringskassan, **får** eller **ska** rätta eller ändra ett beslut. Om Försäkringskassan finner att beslutet är uppenbart felaktigt i något väsentligt hänseende på grund av att det har tillkommit nya omständigheter eller av någon annan anledning, och beslutet kan ändras snabbt och enkelt och utan att det blir till nackdel för någon enskild part, ska beslutet ändras. Den bakomliggande orsaken till det felaktiga beslutet saknar betydelse.

Försäkringskassan ska alltid pröva om ett överklagat beslut ska ändras, innan ärendet lämnas över till förvaltningsrätten (39 § FL).

Läsanvisningar

Denna vägledning ska vara ett stöd för Försäkringskassans medarbetare i handläggningen och vid utbildning.

Vägledningen redovisar och förklarar lagar och andra bestämmelser. Den redogör för de delar av lagens förarbeten som är särskilt viktiga för att förstå hur lagen ska tillämpas. Den redogör också för praxis.

Vägledningen innehåller också en beskrivning av hur man ska handlägga ärenden och vilka metoder som då ska användas för att åstadkomma både effektivitet och kvalitet i handläggningen. Rubriken till sådana kapitel eller avsnitt inleds med ordet Metodstöd.

Hänvisningar

I vägledningen finns hänvisningar till lagar, förordningar och föreskrifter. De är som regel citerade i en ruta som texten före eller efter rutan hänvisar till. Det finns också hänvisningar till förarbeten, rättsfall, JO-beslut och andra vägledningar. Dessa hänvisningar finns antingen i löpande text eller inom parentes i direkt anslutning till den mening eller det stycke den avser.

Sist i vägledningen finns en källförteckning som redovisar de lagar, förordningar, domar med mera som nämns i vägledningen.

Att hitta rätt i vägledningen

I vägledningen finns en innehållsförteckning. Den är placerad först och ger en översiktsbild av vägledningens kapitel och avsnitt. Med hjälp av fliken "Bokmärken" i vänsterkanten kan du navigera mellan avsnitten. Det finns också en sökfunktion för att hitta enskilda ord och begrepp.

1 Rättelse och ändring av beslut enligt SFB

Kapitlet handlar om bestämmelserna om rättelse och ändring av oriktiga beslut enligt SFB.

113 kap. 3 § SFB

Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten ska ändra ett beslut som har fattats av respektive myndighet och som inte har prövats av domstol, om beslutet

1. på grund av skrivfel, räknefel eller annat sådant förbiseende innehåller uppenbar oriktighet,
2. har blivit oriktigt på grund av att det har fattats på uppenbart felaktigt eller ofullständigt underlag, eller
3. har blivit oriktigt på grund av uppenbart felaktig rättstillämpning eller annan liknande orsak.

Beslutet ska ändras även om omprövning inte har begärts. Ändring behöver dock inte göras om oriktigheten är av ringa betydelse.

Försäkringskassans skyldighet att ändra ett beslut, gäller bara beslut i ärende om förmåner enligt SFB. Enligt praxis gäller den även beslut om sjukpenninggrundande inkomst (SGI) och återkrav.

Det kan i andra lagar och förordningar finnas en hänvisning till att 113 kap. 3 § SFB ska användas även för andra förmåner, till exempel aktivitetsstöd.

Punkt 1 i bestämmelsen används som stöd för en ändring genom rättelse, när själva beslutet är riktigt men beslutsmeddelandet innehåller en uppenbar felaktighet i form av ett skrivfel eller liknande. När det gäller ändring med stöd av punkt 2 eller 3 krävs däremot att det är själva beslutet som blivit oriktigt och att anledningen till detta är *uppenbar*.

För ändring med stöd av punkt 2 krävs att felet har uppkommit genom att omständigheter som fanns vid tiden för beslutet blev kända för Försäkringskassan först efter det att beslutet fattats. Hade man kunnat ta hänsyn till dessa omständigheter när beslutet fattades skulle beslutet blivit ett annat.

För ändring med stöd av punkt 3 krävs att beslutet grundats på en uppenbart felaktig rättstillämpning. Om rättstillämpningen, det vill säga praxis, har ändras efter det att beslutet meddelades (till exempel genom en prejudicerande dom av HFD) anses den tidigare rättstillämpningen inte vara *uppenbart* felaktig. Beslutet kan därför i detta fall inte ändras med stöd av punkt 3. Ändring av beslutet kan även göras med stöd av punkt 3 på grund av "annan liknande orsak", till exempel om handläggaren som tagit beslutet misstagit sig ifråga om en faktisk omständighet och detta har medfört att beslutet blivit oriktigt.

Skyldigheten att ändra beslutet gäller oavsett om det är den enskilde eller någon annan som påpekar oriktigheten eller om det är Försäkringskassan som uppmärksammar den.

Försäkringskassan kan ändra ett beslut med stöd av 113 kap. 3 § SFB såväl till den enskildes fördel som till hans nackdel. Försäkringskassan får dock inte ändra ett

beslut till den enskildes nackdel när det gäller en förmån som förfallit till betalning eller om det i annat fall finns synnerliga skäl mot att besluta om ändringen.

Ett tidigare beslut kan aldrig *upphävas* med stöd av 113 kap 3 § SFB, utan avsikten med paragrafen är att ett tidigare beslut ska *ändras* (se JO:s beslut, dnr 4284-2006).

Bestämmelserna om rättelse och ändring innebär inte någon begränsning av möjligheterna att i förmånsärendet besluta om omprövning, indragning, nedsättning eller återkrav.

Exempel

Försäkringskassan kan besluta om återkrav även om beslutet om att bevilja en förmån inte kan ändras enligt 113 kap 3 § SFB.

1.1 Vem är behörig att rätta eller ändra ett beslut?

Enligt Generaldirektörens arbetsordning för Försäkringskassan är det respektive avdelningschef som beslutar om vem som är behörig att besluta om rättelse eller ändring av beslut. Behörigheten är ofta kopplad till de olika yrkesrollerna. En vanlig fördelning av behörigheter är att beslut om rättelse enligt 113 kap 3 § punkt 1 får meddelas av samtliga handläggare, medan beslut om ändring enligt 113 kap 3 § punkt 2 och 3 får meddelas av specialist. Det finns dock en särskild behörighet i 64 § arbetsordningen för de förmånsslag som en särskilt utsedd beslutsfattare avgör.

1.2 Vilka beslut kan ändras?

Alla beslut i ärenden om förmåner enligt SFB kan ändras med stöd av 113 kap. 3 § SFB. Bestämmelsen gäller till exempel

- beslut i ett ärende om förmån (inklusive SGI och återkrav)
- beslut under ett ärendes handläggning (förfarandebeslut), som meddelats enligt SFB
- beslut om att en person är försäkrad i samband med att denne begär en förmån (4 kap 3 § SFB)
- beslut som fattats enligt bestämmelserna i Avdelning III i förordning 883/2004 (eftersom grunden för familjeförmåner är SFB)
- beslut efter omprövning (113 kap. 7 § SFB)
- beslut om ändring (113 kap. 3 § SFB)
- interimistiska beslut (112 kap. 2–3 §§ SFB)
- beslut om intyg enligt förordning 883/2004 (113 kap. 2 § SFB)
- beslut om avvisning (110 kap. 10 § SFB).

Även beslut enligt andra lagar som hänvisar till 113 kap. 3 § SFB (till exempel *lagen om sjuklön* och *förordningen om ersättning för deltagare i arbetsmarknadspolitiska program*) kan ändras.

Viktigt att tänka på i speciella situationer

- Att Försäkringskassan tidigare prövat ifall ett beslut ska rättas eller ändras med stöd av 113 kap. 3 § SFB hindrar inte att Försäkringskassan på nytt prövar om beslutet ska rättas eller ändras. Det gäller oavsett om den tidigare prövningen resulterat i en ändring eller inte.
- Ett beslut kan vara riktigt men ha tillkommit på ett felaktigt sätt, till exempel när handläggaren har missat att kommunicera den enskilde uppgifter. Sådana fel kan inte ändras med stöd av 113 kap. 3 § SFB. Denna bestämmelse tar endast sikte på att själva beslutet är oriktigt eller innehåller någon oriktighet. Vid en missad kommunikation gäller beslutet trots den felaktiga handläggningen.
- Om Försäkringskassan (muntligen eller skriftligen) har redovisat *innehållet* i ett beslut till den enskilde, trots att beslutet fortfarande är "under arbete", kan detta inte rättas eller ändras. Beslutet måste vara fattat av en behörig tjänsteman innan 113 kap. 3 § SFB är möjlig att tillämpa (se JO:s beslut dnr 3763-2017).
- Har ett korrekt beslut dokumenterats i ärendets journal men verkställigheten av beslutet blivit fel, kan man inte använda 113 kap. 3 § SFB som stöd för att rätta till felet, då själva beslutet är korrekt. (jfr Hellners, s. 338–339). Har verkställigheten inneburit en för stor utbetalning kan ett återkrav prövas, och har verkställigheten inneburit en får låg utbetalning ska ett tilläggsbelopp betalas ut. För den ersättning som enligt beslutet ska betalas för en framtida period, korrigeras verkställigheten genom en korrekt registrering av beslutet.
- Har ett oriktigt beslut dokumenterats i ärendet journal men har beslutsmeddelandet eller verkställigheten blivit riktig, ska beslutet ändras enligt 113 kap. 3 § SFB. Ändringsbeslutet ska inte expedieras till den enskilde i ett sådant fall.
- Om beslutets motivering är bristfällig, kan detta endast rättas om oriktigheten beror på något som finns uppräknat i 113 kap. 3 § första punkten (se vidare avsnitt 1.7.1)
- Om ursprungsbeslutet har ersatts av ett omprövningsbeslut, är det bara omprövningsbeslutet som kan rättas eller ändras. Försäkringskassan har vid varje tillfälle endast ett giltigt beslut i ärendet (se Domsnytt 2012:105). Samma sak gäller om felet fanns redan i ursprungsbeslutet; rättelsen eller ändringen kan bara göras av omprövningsbeslutet.
- Om ett beslut (som inte skulle ha meddelats) av förbiseende ändå meddelats, kan detta beslut aldrig *upphävas* med stöd av 113 kap 3 § SFB. I stället får beslutet *ändras* enligt de möjligheter som finns i 113 kap. 3 § SFB så, att konsekvensen som beslutet innebär för den enskilde blir riktig. Om beslutet inte kan ändras måste det verkställas. Innebär verkställigheten en felaktig utbetalning kan ett återkrav prövas.
- Försäkringskassan ska alltid pröva om ett överklagat beslut ska ändras, innan ärendet lämnas över till förvaltningsrätten (FKAR 2010:7).
- När beslutet har överklagats och har överlämnats till domstol, är det inte lämpligt att Försäkringskassan ändrar sitt beslut. Om en impuls kommer in som visar att en ändring av beslutet skulle kunna vara aktuell, ska impulsen lämnas vidare till den processförare som ansvarar för ärendet i domstolen. Om domstolen redan hunnit meddela dom kan Försäkringskassan endast rätta eller ändra beslutet i de delar som domstolen inte prövat.

Läs mer

Läs mer om vad som är ett beslut i vägledning 2004:7 *Förvaltningsrätt i praktiken*.

1.2.1 Metodstöd – ny ändring?

Om det vid en prövning enligt 113 kap. 3 § SFB visar sig att ett beslut (som redan tidigare har ändrats) blivit oriktigt, ska en ny ändring göras.

Om ...	så ...
felet avser en del av det ursprungliga beslutet som redan har ändrats	ska du besluta om ny ändring av det tidigare 113:3-beslutet
felet avser en del av det ursprungliga beslutet som inte har ändrats	ska du besluta om ändring av det ursprungliga beslutet

1.2.2 Metodstöd – vilket ärende ska skapas?

Ett ärende om rättelse eller ändring ska handläggas i ett eget ärende.

I nedanstående tabell betyder begreppet "kontor" *det kontor som har tagit emot impulsen om rättelse eller ändring*.

Information om ifall den enskilde begärt omprövning eller överklagat ett visst beslut finns i ÄHS under *Serviceåtgärder: Omprövning och överklagan* eller i diariestödet.

Om ...	så ...
impulsen gäller ett ursprungsbeslut	skapar kontoret ett ROD-ärende (eller motsvarande) för förmånen
impulsen gäller ett ursprungsbeslut, som den enskilde också begärt omprövning av	<ul style="list-style-type: none"> skannar kontoret in impulsen i omprövningsärendet (OMP_BEG), om den är skriftlig dokumenterar kontoret impulsen i omprövningsärendets (OMP_BEG) journal, om den är muntlig
impulsen gäller ett beslut, som redan tidigare har omprövats	lämnar kontoret över impulsen till Omprövningsenhetens funktionsbrevlåda. Skriv i ämnesraden " <i>Impuls om 113:3-prövning</i> ". Omprövningsenheten skapar ett OMP_ROD-ärende
impulsen består av den enskildes överklagande	skapar Omprövningsenheten ett OVK_FRN-ärende (se arbetsbeskrivningen <i>Hantera överklagan till förvaltningsrätt</i>)
impulsen gäller ett beslut, som den enskilde redan tidigare har överklagat	<ul style="list-style-type: none"> dokumenterar kontoret impulsen i journal, <i>om den är muntlig</i>, och skickar information om impuls samt ärende-Id per mail till ansvarig process-juridisk enhets funktionsbrevlåda vidaresänder kontoret dokumentet med impulsen, <i>om den är skriftlig</i>, per post till ansvarig process-juridisk enhet. Om dokumentet är inskannat i ett förmåns-ärende, skickas istället information om impuls och ärende-Id per mail till ansvarig processjuridisk enhets funktionsbrevlåda
impulsen gäller ett beslut, som redan har prövats i domstol	skapas ett ROD-ärende av kontoret eller av Omprövningsenheten, beroende på vem som tagit emot impulsen

1.2.3 Metodstöd – hantering av ändringsbeslut i samband med begäran om omprövning eller överklagande

Om den enskilde begär omprövning av eller överklagar ett beslut som har ändrats enligt 113 kap. 3 § SFB ska du kontrollera om beslutet har ändrats i sin helhet eller endast i en viss del. Kontrollera också om beslutet har ändrats till fördel eller nackdel för den enskilde.

Om ...	så ...
den enskilde har begärt omprövning och beslutet har ersatts i sin helhet av ett ändringsbeslut	ska omprövningen ses som ett överklagande av ändringsbeslutet och du ska hantera ärendet som ett sådant.
den enskilde har begärt omprövning av ett beslut som har ändrats delvis och ändringen är positiv	ska du ompröva den del av beslutet som inte omfattas av ändringen.
den enskilde har begärt omprövning av ett beslut som har ändrats delvis och ändringen är negativ	ska du ompröva beslutet med hänsyn tagen till ändringen. Ett sådant exempel kan vara ett beslut om återkrav där beloppet har ändrats till att avse ett högre belopp än i ursprungsbeslutet. Vid omprövning ska du i sådant fall pröva om den enskilde är återbetalnings-skyldig. Du ska inte ompröva storleken på beloppet av den felaktiga utbetalningen.
den enskilde har överklagat ett grundbeslut som delvis har ändrats till nackdel för den enskilde	ska du kontrollera vad den enskilde har uttryckt sitt missnöje över. Om den enskilde endast klagat på ändringen ska ärendet hanteras som ett överklagande. Om den enskilde uttrycker sitt missnöje över de delar av beslutet som inte har ändrats ska du ompröva beslutet med hänsyn tagen till ändringen. Om det inte framgår av missnöjesyttringen vad den enskilde är missnöjd med måste du kontakta honom eller henne för att utreda det.
du i samband med omprövning gör en ändring med stöd av 113 kap. 3 § SFB	ska du skriva besluten i samma beslutsbrev. Det ska tydligt framgå vad som är ändringen och vad som är beslut efter omprövning. Om ändringen innebär att det inte finns något kvar att pröva vid omprövning ska omprövningen avvisas.
du i samband med överklagan av ett omprövningsbeslut kommer fram till att beslutet ska ändras med stöd av 113 kap. 3 § SFB	ska du göra ändringen och sedan överlämna både omprövningsbeslutet och ändringsbeslutet till förvaltningsrätten. Läs mer i avsnitt 1.11.

1.3 Impulser till prövning

Om den enskilde eller någon annan behörig person (till exempel ombud eller ställföreträdare) begär en rättelse eller ändring av beslutet ska Försäkringskassan pröva om beslutet ska ändras.

Även när en obehörig person (till exempel en helt utomstående person; en granne eller en förskola) lämnar impulsen ska Försäkringskassan ta ställning till om beslutet ska rättas eller ändras. En sådan rättelse eller ändring görs på Försäkringskassans eget initiativ. En impuls om rättelse eller ändring kan vara såväl skriftlig som muntlig.

Om impulsen lämnas **muntligen** av den enskilde, och det fortfarande finns tid att begära omprövning av beslutet, ska Försäkringskassan upplysa den enskilde om denna möjlighet. Detta ingår i Försäkringskassans serviceskyldighet. En omprövning av tidigare beslut är till fördel för den enskilde, eftersom Försäkringskassan då gör en ny fullständig prövning av hens anspråk i stället för att bara rätta eller ändra den del

av beslutet som blivit oriktig. Om den enskilde meddelar att hen inte kommer att begära omprövning ska impulsen journalföras och handläggas som en begäran om ändring.

Om impulsen lämnas **skriftligen** av den enskilde, ska man utgå från att den enskilde avser att begära omprövning av beslutet, om det inte framkommer något annat.

Läs mer

I *Processen för omprövning av beslut* (2007:14) finns information om hur man säkerställer att en skrivelse från den enskilde är en begäran om omprövning.

Även om Försäkringskassan rättar eller ändrar beslutet, så har den enskilde fortfarande möjlighet att begära omprövning av eller överklaga ursprungsbeslutet inom tvåmånadersfristen. Omprövningen eller prövningen i domstolen kommer då att göras med hänsyn till den rättelse eller ändring som tidigare gjorts.

Exempel

Hur en ändring av det ursprungliga beslutet påverkar möjligheten att ompröva eller överklaga detta beslut, kan illustreras på följande sätt:

Ursprungsbeslutet symboliseras av en tårta.

Ett ändringsbeslut som är till **fördel** för den enskilde symboliseras av en tårbit som har skurits ut. Den enskilde kan begära omprövning av eller överklaga ursprungsbeslutet, förutom den del som redan ändrats till hans fördel.

Ett ändringsbeslut som är till **nackdel** för den enskilde symboliseras av en ros som lagts till på tårtan. Den enskilde kan begära omprövning av eller överklaga ursprungsbeslutet. Prövningen görs sedan med hänsyn tagen till ändringen.

Försäkringskassan prövar också i andra situationer på eget initiativ om ett tidigare fattat beslut ska rättas eller ändras. Om Försäkringskassan själv – vid sitt kontrollarbete eller på annat sätt – upptäcker att ett beslut innehåller en sådan oriktighet som innebär att det ska ändras, är Försäkringskassan skyldig att ändra beslutet. Detta gäller dock bara om oriktigheten inte kan anses som ringa.

Det är inte alltid som oriktigheten upptäcks av en handläggare som arbetar med den förmån som beslutet gäller. Även om handläggaren själv inte kan avgöra ifall beslutet innehåller en oriktighet eller om beslutet är oriktigt, ska en impuls om eventuell prövning enligt 113 kap 3 § SFB journalföras och lämnas vidare för handläggning.

Om den enskilde begär omprövning och tidsfristen för detta har löpt ut bör Försäkringskassan pröva om beslutet kan ändras enligt 113 kap. 3 § SFB (FKAR 2010:7) i samband med beslutet om avvisning av omprövningen.

1.4 Allmänna ombudet

113 kap. 4 § SFB

Det allmänna ombudet får begära ändring enligt 3 §. Sådan begäran får det allmänna ombudet framställa även till förmån för enskild part.

Det allmänna ombudet kan begära rättelse eller ändring, både av beslut som är till fördel eller till nackdel för den enskilde.

1.5 Formell prövning

Om det finns skäl att anta att en begäran om rättelse eller ändring innebär att den enskilde vill göra en ny ansökan, eller att enskilde tror att hen genom sin begäran gjort en ny ansökan, ligger det i Försäkringskassans serviceskyldighet att upplysa den enskilde om vilka formkrav som gäller för ansökan (6 § FL).

Försäkringskassan ska i regel besluta att avslå en begäran om rättelse eller ändring som kommer in sedan två år förflutit från det att beslutet meddelades. Observera att det finns undantag från tvåårskravet, som innebär att en prövning om rättelse eller ändring ändå får göras (se avsnitt 1.10)

Försäkringskassan ska besluta att avvisa en begäran om rättelse eller ändring när beslutet tidigare prövats av domstol.

Om den enskilde återkallar sin begäran om ändring ska Försäkringskassan besluta om avskrivning av ärendet.

1.6 Snabb handläggning, komplettering och kommunikering

Den enskilde ska inte behöva vänta på att Försäkringskassan ändrar ett oriktigt beslut. Därför bör rättelsen eller ändringen göras så skyndsamt som möjligt.

Ibland kan beslutet fördröjas av att underlaget behöver kompletteras. För att kunna konstatera **att** beslutet är oriktigt och ska rättas eller ändras, får man inte göra någon ytterligare utredning. När man däremot ska avgöra **hur** beslutet ska ändras, kan en komplettering vara nödvändig.

Det kan vara svårt att hinna ändra ett beslut om omprövning ifall man först när överklagandet kommer in upptäcker att beslutet är oriktigt och bör ändras till nackdel för den enskilde. Ett överklagande ska normalt sett skickas till domstol inom en vecka. Denna tid kan dock förlängas om det är nödvändigt för att hinna kommunicera och fatta beslutet enligt 113 kap. 3 §.

Om Försäkringskassan överväger att ändra ett beslut till den enskildes nackdel måste hen först få tillfälle att yttra sig.

Läs mer

I Vägledning 2004:7 finns mer information om kommunikering.

1.7 Förutsättningar för rättelse eller ändring

När man prövar om ett beslut kan rättas eller ändras, måste man först avgöra om texten i beslutsmeddelandet till den enskilde innehåller en oriktighet. Oriktigheten ska vara ett skrivfel, räknefel eller något annat sådant förbiseende (se nedan avsnitt 1.7.1 *Förbiseendefel*). Då kan beslutet rättas.

Om beslutsmeningen (det vill säga den konsekvens som beslutet får för den enskilde) har blivit oriktig, kan beslutet ändras. Oriktigheten kan finnas i journalanteckningen som dokumenterar beslutet, eller i beslutsmeddelandet under rubriken Beslut.

Beslutet ska ändras i följande fall:

- Om det har blivit oriktigt på grund av att det fattats på ett uppenbart felaktigt eller ofullständigt underlag (se nedan avsnitt 1.7.2 *Fel i beslutsunderlag*).
- Om det har blivit oriktigt på grund av uppenbart felaktig rättstillämpning eller annan liknande orsak (se nedan avsnitt 1.7.3 *Felaktig rättstillämpning eller annan liknande orsak*).

Försäkringskassan kan rätta eller ändra ett beslut, även om den enskilde inte har överklagat beslutet.

Om Försäkringskassan själv upptäcker att ett tidigare beslut är oriktigt kan Försäkringskassan besluta att inte rätta eller ändra, ifall oriktigheten är av ringa betydelse. Exempel på en sådan situation är om oriktigheten avser ett obetydligt belopp eller när oriktigheten inte haft någon rättslig effekt för den enskilde. Är det däremot den enskilde som själv begär rättelse eller ändring av beslutet bör även smärre fel ändras (prop. 1977/78:20 s. 96).

Samma beslut kan rättas eller ändras flera gånger.

1.7.1 Förbiseendefel

113 kap. 3 § SFB

Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten ska ändra ett beslut som har fattats av respektive myndighet och som inte har prövats av domstol, om beslutet

1. på grund av skrivfel, räknefel eller annat sådant förbiseende innehåller uppenbar oriktighet
[...]

Beslutet ska ändras även om omprövning inte har begärts. Ändring behöver dock inte göras om oriktigheten är av ringa betydelse.

Förbiseendefel är uppenbara fel i beslutsmeddelandet. Oriktigheten ska inte vara av ringa betydelse. Exempel på förbiseendefel är fel beträffande namn, årtal eller belopp. Det kan även vara när en del av texten i beslutsbrevet har fallit bort på grund av något tekniskt missöde.

Exempel

I denna väglednings Bilaga 1 finns ett exempel på hur ett beslutsbrev kan formuleras.

Vad menas med ”ringa betydelse”?

Om en oriktighet är av ringa betydelse påverkar den inte den rättsliga konsekvens som beslutet innebär. En sådan oriktighet kan också vara ett litet belopp. Det finns inte heller någon risk för att oriktigheten påverkar handläggningen av framtida ärenden och beslut.

När rättelse begärs av den enskilde som berörs av beslutet, anses oriktigheten aldrig vara av ringa betydelse.

1.7.2 Fel i beslutsunderlag

113 kap. 3 § SFB

Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten ska ändra ett beslut som har fattats av respektive myndighet och som inte har prövats av domstol, om beslutet

[...]

2. har blivit oriktigt på grund av att det har fattats på uppenbart felaktigt eller ofullständigt underlag, eller

[...]

Beslutet ska ändras även om omprövning inte har begärts. Ändring behöver dock inte göras om oriktigheten är av ringa betydelse.

Bestämmelsens formulering ”ska ändra” innebär en tvingande skyldighet. Försäkringskassan får endast ändra ett beslut med stöd av 113 kap 3 § SFB. För andra myndigheter, som inte har en egen lagregel om att ändra beslut, finns fler grunder för ändring. (Se mer information om detta i tidigare avsnitt *Sammanfattning*).

Beslutet kan ändras helt eller delvis.

En ändring på grund av att det tidigare beslutsunderlaget varit felaktigt eller ofullständigt förutsätter att bristen i underlaget – mot bakgrund av vad som senare kommit fram – är *uppenbar*. Den nya uppgiften som nu kommit fram, ska inte tidigare ha funnits dokumenterad hos Försäkringskassan.

Läs mer

Se Vägledning 2004:7 om när en handling anses ha kommit in till Försäkringskassan.

Uppgiften måste också vara relevant för bedömningen av sakfrågan i ärendet. Nya uppgifter som inte är relevanta, innebär inte att Försäkringskassan kan ändra beslutet.

Frågan om underlaget tidigare varit uppenbart felaktigt eller ofullständigt kan avgöras genom en enkel jämförelse av de uppgifter som redovisats som grund för beslutet och den nytillkomna uppgiften. Om beslutet saknar redovisning av det relevanta underlaget, kan handläggaren behöva kontrollera vilka uppgifter som funnits i ärendet vid beslutstillfället.

Ett beslutsunderlag som är uppenbart ofullständigt saknar relevanta uppgifter. Ett beslutsunderlag som är uppenbart felaktigt innehåller uppgifter som inte är korrekta.

Kravet på *uppenbart* felaktigt eller *uppenbart* ofullständigt innebär att Försäkringskassan endast är skyldig att ändra sitt beslut när det innehåller vissa kvalificerade oriktigheter. Det är inte tillräckligt att Försäkringskassan numera gör en annan bedömning av beslutsunderlaget.

Någon kompletterande utredning ska inte krävas för att kunna konstatera *att* beslutet blivit oriktigt.

Exempel

Ett exempel på när underlaget inte anses vara *uppenbart* felaktigt eller ofullständigt är om det nya underlaget är ett läkarintyg, och handläggaren måste få hjälp av FMR för att kunna bedöma ifall detta påverkar den tidigare bedömningen eller inte.

När handläggaren väl har konstaterat *att* beslutet är oriktigt, finns det ingenting som hindrar att man gör en kompletterande utredning i syfte att få fram tillräckligt underlag för att avgöra *hur* beslutet ska ändras.

Försäkringskassan ska ändra beslutet även om det är den enskilde själv som har lämnat felaktiga eller ofullständiga uppgifter. Samma sak gäller om hen tidigare har undanhållit vissa uppgifter.

Reglerna om ändring påverkar inte de möjligheter som finns att i ett separat beslut dra in, sätta ned eller återkräva ersättning. Har den enskilde lämnat oriktiga uppgifter kan till exempel ett beslut om återkrav meddelas oavsett om det tidigare beslut har ändrats eller inte (prop. 1977/78:20 s. 94–96 och RÅ 2009 ref. 2).

Omständigheterna fanns redan då beslutet meddelades

Skyldigheten för Försäkringskassan att ändra ett beslut gäller endast om oriktigheten har uppkommit genom att vissa omständigheter, som förelåg vid beslutet, inte tidigare varit dokumenterade hos Försäkringskassan. Dessa omständigheter ska ha blivit kända för Försäkringskassan eller för den enskilde först efter det att beslutet expedierats.

Om omständigheterna finns dokumenterade i något annat ärende hos Försäkringskassan, kan beslutet inte ändras på grund av att underlaget varit *uppenbart* ofullständigt. I denna situation får man i stället pröva om beslutet blivit oriktigt på grund av *uppenbart* felaktig rättstillämpning, när man tar hänsyn till hela det relevanta beslutsunderlaget. Vid beslut som skapas omedelbart då handläggaren avslutat sin registrering av beslutet i Försäkringskassans IT-system, får man utgå från klockslaget för denna registrering, när man avgör om ett underlag funnits hos Försäkringskassan *vid beslutet*.

Omständigheterna har förändrats efter det att beslutet meddelades

Om den nya omständigheten har inträffat vid en tidpunkt som ligger efter den då beslutet meddelades, var inte beslutsunderlaget *uppenbart* felaktigt eller ofullständigt. Beslutet kan i detta fall bara ändras med stöd av andra regler, till exempel de om indragning och nedsättning i 110 kap SFB. Beslutet kan också ändras ifall det fanns ett förbehåll när förmånen beviljades (s.k. återkallelseförbehåll), till exempel att rätt till ersättning beviljats för en framtida period *om inga nya omständigheter uppstår*. Beslutet om indragning eller nedsättning meddelas i form av ett ursprungligt beslut med omprövningshänvisning, och inte som ett ändringsbeslut enligt 113 kap 3 § SFB.

Vad menas med ”ringa betydelse”?

Om en oriktighet är av ringa betydelse påverkar den inte den rättsliga konsekvens som beslutet innebär. En sådan oriktighet kan också vara ett litet belopp. Det finns inte heller någon risk för att oriktigheten påverkar handläggningen av framtida ärenden och beslut.

1.7.3 Felaktig rättstillämpning eller annan liknande orsak

113 kap. 3 § SFB

Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten ska ändra ett beslut som har fattats av respektive myndighet och som inte har prövats av domstol, om beslutet
[...]

3. har blivit oriktigt på grund av uppenbart felaktig rättstillämpning eller annan liknande orsak.

Beslutet ska ändras även om omprövning inte har begärts. Ändring behöver dock inte göras om oriktigheten är av ringa betydelse.

Bestämmelsens formulering ”ska ändra” innebär en tvingande skyldighet. Försäkringskassan får endast ändra ett beslut med stöd av 113 kap 3 § SFB. För andra myndigheter, som inte har en egen lagregel om att ändra beslut, finns fler grunder för ändring. (Se mer information om detta i tidigare avsnitt *Sammanfattning*).

Beslutet kan ändras helt eller delvis.

Uppenbart felaktig rättstillämpning

Att ett beslut blivit oriktigt på grund av uppenbart felaktig rättstillämpning innebär att beslutet klart avviker från gällande rätt eller praxis. Med gällande rätt menar man de lagar och förordningar, som gäller vid beslutstillfället. Praxis betyder refererade domar från Försäkringsöverdomstolen, Regeringsrätten och Högsta förvaltningsdomstolen (HFD). Om andra domstolar eller Försäkringskassan tillämpat en rättsregel på ett visst sätt under en längre tid anser man också att det finns en praxis. Hos Försäkringskassan redovisas denna praxis i *Domsnytt* och i *Rättsliga ställningstaganden*.

Om lagen eller praxis har ändrats

När Försäkringskassan prövar om ett beslut klart avviker från gällande rätt utgår man från de bestämmelser som gällde när beslutet fattades. Om en lagregel har ändrats sedan beslutet meddelades, ser man i övergångsbestämmelserna ifall den tidigare lagen fortfarande ska gälla beträffande beslut som avser retroaktivt tid. Saknas övergångsbestämmelser ska den nya regeln tillämpas vid alla beslut som meddelas efter det att den nya lagen börjat gälla.

Att HFD numera har avgjort en fråga på ett annat sätt än det som frågan tidigare avgjorts på, innebär inte att Försäkringskassan ska ändra sina redan meddelade beslut. Att HFD har prövat en fråga innebär i regel att rättsläget tidigare varit oklart.

Ny lagstiftning eller ny praxis är alltså inte någon grund för ändring (se HFD:s dom i mål nr 751-16). Försäkringskassan eftersöker därför inte sådana beslut som avgjorts tidigare, eftersom dessa ändå inte kan ändras. Skulle någon enskild begära att ett

tidigare beslut ska ändras i denna situation, ska Försäkringskassan meddela beslut om att inte ändra det enligt 113 kap. 3 § SFB.

Annan liknande orsak

Ändring kan också göras om beslutet blivit oriktigt på grund av annan liknande orsak. Det kan bli aktuellt ifall den som fattat ett beslut har förbisett eller missuppfattat en lagbestämmelse eller misstagit sig i fråga om en faktisk omständighet som ingår i beslutsunderlaget. Detta framgår av förarbetena (se prop. 1977/78:20 s. 95).

Vad menas med ”ringa betydelse”?

Om en oriktighet är av ringa betydelse påverkar den inte den rättsliga konsekvens som beslutet innebär. Det finns inte heller någon risk för att oriktigheten påverkar handläggningen av framtida ärenden och beslut.

1.8 Ändring till nackdel för den enskilde

113 kap. 5 § SFB

Ett beslut får inte ändras till den försäkrades nackdel med stöd av 3 § när det gäller en förmån som har förfallit till betalning, och inte heller i annat fall om det finns synnerliga skäl mot det.

Den försäkrades nackdel

Bestämmelsens formulering gäller för samtliga tre punkter i 113 kap 3 § SFB. Det finns dock i praktiken ingen situation, där det är aktuellt att tillämpa denna regel för prövningen enligt punkt 1; skriv- och räknefel med mera.

Redan det ursprungliga beslutet kan vara till nackdel för den enskilde, till exempel en nedsättning eller en indragning av en förmån. Även ett sådant beslut ska ändras om det är oriktigt. Resultatet får dock inte innebära en större negativ konsekvens för den enskilde. (Beträffande hur frågan om ”nackdel” bedöms när den enskilde har ändrat sin begäran om ersättning, se avsnitt 1.9).

I beslut som berör två parter (t. ex. föräldrarna vid ett beslut om rätten till underhållsstöd), innebär en ändring av beslutet ofta en fördel för ena parten samtidigt som det innebär en nackdel för den andre. I dessa fall kan kravet på att beslutet inte får *ändras till den försäkrades nackdel* inte beaktas. Beslutet ska i stället ändras så att det stämmer överens med gällande regler.

Att beslutet som har ändrats till nackdel för den enskilde har använts som grund för senare beslut, påverkar inte möjligheten att ändra det. Beträffande ändring av de senare beslutet får en ny prövning göras.

Exempel

Theodors beslut om SGI blev oriktigt på grund av en uppenbart felaktig rättstillämpning. Försäkringskassan ändrar därför SGI-beslutet till nackdel för honom.

Den oriktiga SGI:n har använts för att bevilja Theodor föräldrapenning. Beslutet om föräldrapenning kan inte ändras till hans nackdel eftersom detta beslut gäller en förmån som har förfallit till betalning.

Förfallit till betalning

En förmån som beviljas för viss framtida period, till exempel handikappersättning eller bostadsbidrag, och som betalas ut månadsvis förfaller till betalning den dagen kl. 00.00 då förmånen betalas ut till den enskilde. Ett sådant beslut kan därför ändras innan utbetalningsdagen inträffat.

Förmåner som är dagersättningar anses förfalla till betalning dag för dag. Avser ett sådant beslut ersättning för framtida dagar kan detta beslut ändras till nackdel så länge de dagar som beslutet gäller inte har inträffat. Det finns dagersättningar som har en eller flera bestämda utbetalningsdagar. För dessa förmåner gäller också att de förfaller till betalning den dagen kl 00.00 som förmånen avser.

Ett beslut om att den enskilde har rätt till ersättning för förfluten tid, det vill säga rätt till ersättning med ett retroaktivt belopp, kan inte ändras till den enskildes nackdel. Det beror på att detta belopp redan borde ha varit utbetalt. Det retroaktiva beloppet anses ha förfallit till betalning på beslutsdagen kl. 00.00 (RÅ 2004 ref. 47 och FÖD 1995:11).

När det gäller rätten till vissa förmåner beslutar Försäkringskassan i två steg. I det första beslutet konstaterar man att den enskilde har rätt till förmånen. Det andra beslutet fastslår rätten till ersättning mer i detalj, till exempel den aktuella från och med-tidpunkten. Ersättningen förfaller inte till betalning förrän det andra beslutet har meddelats. Exempel på sådana förmåner är assistansersättning, bilstöd och graviditetspenning.

Upptäcker Försäkringskassan efter det att förmån har beviljats, att något inträffat som gör att den enskilde inte längre har rätt till förmånen ska ersättningen dras in för framtiden. Återkrav kan eventuellt ställas för retroaktiv tid. Det ska inte fattas något ändringsbeslut i den situationen eftersom beslutet var rätt när det meddelades. De omständigheter som gör att ersättningen ska dras in har inträffat först senare och existerade inte vid beslutstillfället.

Om däremot ett beslut blivit oriktigt på grund av någon sådan anledning som anges i 113 kap. 3 § SFB, och denna anledning existerade när Försäkringskassan meddelade beslutet, då kan beslutet ändras med stöd av paragrafen. Beslutet ska ändras från och med den dag eller den månad som ersättningen ännu inte har förfallit till betalning.

Om beslutet inte rör någon förmån som förfaller till betalning, utan i stället rör till exempel SGI, återkrav eller en bidragsskyldig betalningsskyldighet för underhållsstöd, finns det inte något hinder mot att besluta till nackdel för den som beslutet gäller. Ändringen kan även gälla för retroaktiv tid.

Vad menas med ”synnerliga skäl” mot ändring?

En förmån som har betalats ut felaktigt under en lång tid kan vara av avgörande betydelse för den enskildes försörjning. Hen kan ha inrättat sitt liv efter förmånen. Om den enskildes är utan skuld till det felaktiga beslutet, bör det finnas en möjlighet att få behålla förmånen för framtiden och även slippa återkrav. Man anser då att det finns synnerliga skäl mot ändring (prop. 1977/78:20 s. 96).

Den omständigheten att det är en stor skillnad mellan det belopp som felaktigt har utbetalats och det korrekta beloppet, kan vara ett synnerligt skäl för ändring (se HFD 2014 ref. 39).

1.9 När den enskilde ångrar sig

I SFB finns regler om att Försäkringskassan kan ompröva rätten till en förmån ifall tidigare förhållanden har förändrats. Det saknas lagrum och praxis om vad som gäller

ifall den enskilde vill avsäga sig rätten till en ersättning. Däremot har JO i ett initiativärende utrett vilka möjligheter Försäkringskassan har att på den enskildes begäran återta en beviljad förmån.

JO uttalade att det är frivilligt för den enskilde att ansöka om och ta emot socialförsäkringsförmåner. (Ett undantag är barnbidrag som den bidragsberättigade enligt Försäkringskassans praxis inte kan avsäga sig.) Det står den enskilde fritt att fram till beslutstidpunkten återkalla en ansökan. Även efter det att beslut har fattats saknas hinder mot att gynnande beslut upphävs framåt i tiden. När det gäller möjligheten att återta eller ändra ett redan verkställt beslut ansåg JO att detta inte bör vara möjligt (JO 5813-2012).

JO:s beslut innebär att Försäkringskassan alltid kan gå den enskilde till mötes om hen vill avsäga sig rätten till en förmån framåt i tiden. Men om det gäller förfluten tid ska Försäkringskassan avslå den enskildes begäran. Detta beslut meddelas inte med stöd av 113 kap 3 § SFB, utan som ett ursprungsbeslut med omprövningshänvisning.

Skulle den enskilde uppge att hen av misstag lämnat in en ansökan på ersättning, och därför vill att FK ändrar beslutet om beviljande, kan detta göras även om ersättningen har förfallit till betalning eftersom ändringen inte anses vara till den enskildes nackdel.

1.10 Tidsfrist

113 kap. 6 § SFB

En fråga om ändring enligt 3 § får inte tas upp av den handläggande myndigheten senare än två år efter den dag då beslutet meddelades. Ändring får dock ske även senare än två år efter den dag då beslutet meddelades

1. om det först därefter kommit fram att beslutet har fattats på uppenbart felaktigt eller ofullständigt underlag, eller
2. om det finns andra synnerliga skäl.

Bestämmelsens formulering gäller för samtliga tre punkter i 113 kap. 3 § SFB. Det finns dock i praktiken ingen situation, där det är aktuellt att tillämpa denna regel för prövningen enligt punkt 1; skriv- och räknefel med mera.

Försäkringskassan får i regel inte ändra ett beslut enligt 113 kap. 3 § SFB efter att två år har förflutit från beslutsdagen. Försäkringskassan bör därför besluta om ändringen så skyndsamt som möjligt (se vidare avsnitt 1.6).

Tvåårsfristen räknas på så sätt att ifall beslutet meddelats den 4 mars 2016 så kan ett beslut om ändring, enligt huvudregeln i paragrafen, meddelas till och med den 4 mars 2018 (se vidare lagen [1930:173] om beräkning av lagstadgad tid).

Efter utgången av tvåårsperioden får Försäkringskassan ändra ett oriktigt beslut, om det först därefter kommit fram att beslutet fattats på uppenbart felaktigt eller ofullständigt underlag. Beslut som är oriktiga på grund av uppenbart felaktig rättstillämpning får inte ändras efter två år (se dock undantaget nedan, beträffande "andra synnerliga skäl").

Om bristen borde ha uppmärksammats av den enskilde i samband med att beslutsunderlaget skickades ut före Försäkringskassans tidigare beslut, kan den enskilde inte vänta över tvåårsgränsen med att begära en ändring av beslutet (se HFD:s dom i mål nr 1425-16).

Den nya uppgiften kan också innebära att Försäkringskassans beslut ska ändras till nackdel för den enskilde. För att underlaget ska anses vara uppenbart felaktigt eller ofullständigt ska uppgiften inte tidigare ha funnits hos Försäkringskassan.

Om beslutet ändras sedan två år har förflutit, ska 113 kap 6 § SFB anges som det lagrum ändringsbeslutet grundas på.

Det finns ingen gräns i bestämmelsen för hur långt efteråt ett beslut får ändras. När en tidigare brist i beslutsunderlaget kommer fram, ska den enskilde så snart som möjligt meddela Försäkringskassan detta. Om hen utan anledning dröjer med att lämna sådan information, innebär detta i allmänhet att en prövning efter tvåårsgränsen inte får göras (se prop. 1977/78:20 s. 97).

Vad menas med ”andra synnerliga skäl” att ändra beslutet?

Försäkringskassan får ändra ett oriktigt beslut efter tvåårsperiodens utgång om det finns andra synnerliga skäl. Kammarrätten har bedömt att synnerliga skäl kan föreligga när beslutet gäller en förmån ”för en förhållandevis lång tid” och ändringen görs till den enskildes fördel (se Kammarrätten i Göteborg, mål nr 5850-14). Någon annan praxis om hur begreppet ska tolkas finns inte.

1.11 Ändring av beslutet när den enskilde överklagat det

Har ett beslut överklagats bör Försäkringskassan pröva om beslutet ska ändras enligt 113 kap 3 § SFB. Detta framgår av Försäkringskassans allmänna råd till bestämmelsen i 113 kap 10 § SFB (FKAR 2010:7). Överklagandet ska sedan lämnas över till förvaltningsrätt.

Läs mer

När allmänna ombudet har överklagat ett beslut och detta beslut är oriktigt så att det skulle kunna ändras enligt 113 kap. 3 § SFB, ska kontakt tas med allmänna ombudet som avgör hur man går vidare i ärendet (se mer information i vägledning 2001:7 *Omprövning och överklagande av FK:s beslut*).

Om beslutet ändrats, helt eller delvis, ska ändringsbeslutet också bifogas när överklagandet och Försäkringskassans akt lämnas till förvaltningsrätt. Detta framgår av bestämmelsen i 46 § FL.

Enligt 28 § gamla FL (1986:223) förföll överklagandet om Försäkringskassans prövning innebar att beslutet ändrades helt i enlighet med den enskildes yrkande. I ett sådant fall skulle Försäkringskassan inte överlämna överklagandet till domstolen. Detta gäller således inte längre efter den 1 juli 2018.

1.12 Mer om beslutsmeddelandet

Ett beslut om rättelse eller ändring enligt 113 kap. 3 § SFB ska vara skriftligt. Även ett beslut om att inte rätta eller ändra beslutet ska dokumenteras i ärendets journal. Samma sak gäller oavsett om någon enskild har lämnat impuls till prövningen, om prövningen görs med anledning av den enskildes överklagande eller om den görs på Försäkringskassans eget initiativ.

Den förenklade formen av rättning som tidigare gjordes genom att rättelsen skrevs med rödpenna på själva beslutsmeddelandet, används inte längre av Försäkringskassan.

Exempel

I denna väglednings Bilaga 1 finns ett exempel på hur ett beslutsbrev angående **rättelse** kan formuleras. Till ett beslut om rättelse ska Försäkringskassan alltid skicka med ett korrekt beslut, där alla oriktigheter är rättade. Datumet för det rättade beslutet ska inte ändras. Man kan skriva på det korrigerade beslutet att det är "expedierat 2018-12-02" för att skilja de två besluten åt.

Ett beslut, som blivit oriktigt på grund av flera skäl, kan rättas och ändras samtidigt i samma beslut.

Om impulsen angående rättelse eller ändring kommer från den enskilde, ska Försäkringskassan alltid skicka ett beslutsmeddelande. Om impulsen kommer från någon annan, och den enskilde blivit underrättad om att Försäkringskassan prövar en eventuell rättelse eller ändring, ska beslutsmeddelande alltid skickas ut. Om prövningen görs på Försäkringskassans initiativ, och inte innebär någon ändring av det tidigare beslutet, behöver beslutsmeddelande inte skickas ut till den enskilde.

Ett beslutsmeddelande skickas inte till den enskilde när impulsen är ett överklagande, och prövningen innebär att någon ändring av beslutet inte görs.

Beslutet ska vara försett med en anvisning om hur det kan överklagas (33 § FL). Överklagandetiden är två månader (113 kap. 20 § SFB). Beslutet ska överklagas till den förvaltningsrätt där den enskilde var folkbokförd den 1 november året före det år då ändringsbeslutet meddelades (se vidare 113 kap. 14 och 15 §§ SFB).

Om den enskilde har begärt ändring till sin fördel av ett tidigare beslut, men Försäkringskassan bedömer att beslutet i stället ska ändras till nackdel för den enskilde, meddelas två beslut.

- I det första beslutet avslår Försäkringskassan den enskildes begäran om ändring.
- I det andra beslutet anger man att Försäkringskassan på eget initiativ tagit upp frågan om ändring på annat sätt än vad den enskilde har begärt. Därefter redovisar man den ändring som gjorts.

Det är lämpligt att båda besluten skrivs i samma beslutsbrev.

1.13 Att verkställa ett ändringsbeslut

Ett beslut om ändring enligt SFB blir giltigt omedelbart (112 kap 5 § SFB) och ska därför verkställas omgående.

Ett beslut om ändring kan påverka Försäkringskassans senare beslut och kan även innebära att en annan prövning ska göras, till exempel ett eventuellt återkrav.

Det finns efterföljande beslut som påverkas av ändringen

Efterföljande beslut som påverkas av ändringen ska också prövas. Eftersom ändringen av det tidigare beslutet innebär att en ny omständighet har tillförts det efterföljande ärendet, ska prövningen av de efterföljande besluten göras enligt 113 kap 3 § punkt 2 SFB; uppenbart ofullständigt eller felaktigt underlag. Om det ändrade beslutet gäller för en viss tid, och den tiden sträcker sig förbi ett senare beslut, ska det senare beslutet inte ändras.

Exempel

Försäkringskassan har beslutat om Joakims SGI vid tre tillfällen.

1. Den 15 december 2016 beslutade att SGI:n skulle vara 300 000 kronor.
2. Den 2 mars 2017 beslutades att "SGI fastställs enligt tidigare registrerad SGI-uppgift", alltså 300 000 kronor.
3. Den 19 januari 2018 beslutades att SGI:n skulle vara 350 000 kronor.

Försäkringskassan fick i samband med handläggningen av Joakims SGI i januari 2018 en impuls om att uppgiften som tidigare lämnats om hans årsinkomst varit för hög. Korrekt årsinkomst från och med den 15 december 2016 är 225 000 kronor. Beslutet som meddelats den 15 december 2016 är därför oriktigt, och det beror på att det grundats på ett uppenbart ofullständigt eller felaktigt underlag. Detta innebär att kontoret ska göra följande:

- Beslutet den 15 december 2016 ändras med stöd av 113 kap 3 § punkt 2 SFB till att SGI: ska vara 225 000 kronor.
- Beslutet den 2 mars 2017 ändras med stöd av 113 kap 3 § punkt 2 SFB till att SGI:n ska vara 225 000 kronor.

Båda ändringsbesluten meddelas i samma beslutsbrev.

Beslutet den 19 januari 2018 är riktigt, och ändras inte.

Exempel

Försäkringskassan har vid fyra tillfällen prövat Elsas rätt till sjukersättning.

1. Den 1 oktober 2016 beslutas om avslag på ansökan.
2. Den 7 mars 2017 beslutas om avslag på ansökan.
3. Den 16 september 2017 beslutas om avslag på ansökan.
4. Den 25 mars 2018 beviljas Elsa hel sjukersättning från och med januari 2018 till och med mars 2023, det vill säga månaden innan den då Elsa fyller 65 år.

Försäkringskassan fick i samband med handläggningen av ansökan i början av år 2018 en impuls om att det medicinska underlaget som lämnats tillsammans med de tidigare ansökningarna, varit uppenbart ofullständigt. Beslutet som meddelades den 1 oktober 2016 är därför oriktigt. Detta innebär att kontoret ska göra följande:

- Beslutet den 1 oktober 2016 ändras så att Elsa beviljas hel sjukersättning från och med augusti 2016 till och med mars 2023. Ändringen görs med stöd av 113 kap 3 § punkt 2 SFB, eftersom det tidigare underlaget varit uppenbart ofullständigt.
- Eftersom sjukersättningen beviljas till och med mars 2023, sträcker sig ändringsbeslutet förbi besluten som meddelats i den 7 mars och den 16 september 2017. Dessa två beslut ska därför inte ändras.
- Ändringen innebär också att beslutet den 25 mars 2018 helt saknar verkan. Detta beslut ska därför inte heller ändras.
- Handläggaren informerar Elsa om att tidigare beslut, meddelade den 7 mars, den 16 september och den 25 mars, inte längre gäller.

Det finns beslut i andra förmåner som påverkas av ändringen

Den som ansvarar för att verkställa ett ändringsbeslut, ansvarar också för att impulser lämnas till övriga berörda förmåner.

Exempel

- Om ett ändringsbeslut innebär att Försäkringskassan har betalat ut en för hög ersättning, till exempel på grund av att SGI:n har sänkts, kan ett efterföljande beslut om rätten till en förmån bara ändras om förmånen inte redan har förfallit till betalning. Om för hög ersättning har betalats ut, får man i stället lämna en impuls om återkrav.
- Om ett ändringsbeslut innebär att Försäkringskassan har betalat ut en för låg ersättning, till exempel att SGI:s har höjts, lämnas impuls om att en tilläggsutbetalning ska göras. Någon ändring av efterföljande förmånsbeslut ska inte göras.
- Ett ändringsbeslut kan innebära att ett tidigare beslut måste prövas på nytt. Ett exempel på sådan situation är ifall en begäran om tillfällig föräldrapenning (TFP) avslagits på grund av att SGI varit 0 kronor. När SGI-beslutet har ändrats måste TFP-begäran prövas på nytt, och om övriga krav är uppfyllda ska även TFP-beslutet ändras med stöd av 113 kap 3 § punkt 2 SFB. Om den enskilde inte uppfyller de övriga kraven, är tidigare beslut om avslag på TFP inte oriktigt, även om det har grundats på en felaktig förutsättning (det vill säga att SGI var 0 kronor). Försäkringskassan ska därför besluta om att inte ändra det tidigare TFP-beslut. Den enskilde ska alltid informeras om detta i ett beslutsmeddelande.

2 Rättelse och ändring av beslut enligt FL

Kapitlet handlar om bestämmelserna om rättelse och ändring av felaktiga beslut enligt FL.

De beslut som Försäkringskassan fattar med stöd av annan lagstiftning än SFB, ska hanteras enligt FL:s rättelse- och ändringsparagrafer (36–39 §§).

FL innehåller bestämmelser om under vilka förutsättningar Försäkringskassan får eller ska rätta eller ändra ett beslut. När beslutsmeddelandet innehåller en uppenbart felaktighet, får det rättas (36 §). Om beslutet i sig är uppenbart felaktigt i något väsentligt hänseende på grund av att det har tillkommit nya omständigheter eller av någon annan anledning, ska beslutet ändras (38 §). För ändring krävs att den kan göras snabbt och enkelt och utan att det blir till nackdel för någon enskild part. Det finns även en möjlighet för Försäkringskassan att ändra ett felaktigt beslut i andra situationer (37 §). Den bakomliggande orsaken till felaktigheten saknar betydelse.

Möjligheten att rätta eller ändra ett beslut gäller bara sådana beslut som meddelats av Försäkringskassan som första instans.

Möjligheten att ändra beslutet finns inte längre om ärendet har överlämnats till domstol.

De nya reglerna i FL gäller alla beslut om rättelse eller ändring som meddelas från och med den 1 juli 2018.

2.1 Vem är behörig att rätta eller ändra ett beslut?

Enligt Generaldirektörens Arbetsordning för Försäkringskassan är det respektive avdelningschef som beslutar om vem som är behörig att besluta om rättelse eller ändring av beslut. Behörigheten är ofta kopplad till de olika yrkesrollerna. En vanlig fördelning av behörigheten är att beslut om rättelse enligt 36 § får meddelas av samtliga handläggare, medan beslut om ändring enligt 37 och 38 §§ får meddelas av specialist.

2.2 Vilka beslut kan ändras?

FL är en lag som endast ska tillämpas sekundärt, det vill säga bara om det inte finns andra lagar som reglerar den aktuella frågan. För Försäkringskassan finns specialbestämmelser i 113 kap SFB om rättelse och ändring av beslut, som alltså ska tillämpas i första hand. Det är endast när SFB inte gäller för den aktuella frågan, som Försäkringskassan meddelar beslut med stöd av FL:s regler.

Beslut av Försäkringskassan som rättas eller ändras enligt FL är till exempel

- beslut om att avvisa ett ombud
- beslut i frågor om jäv
- beslut om att avslå begäran om tolk
- beslut att avslå begäran om att någons ärende ska avgöras (dröjsmålstalan) samt andra förfarandebeslut som meddelats under ett ärendes handläggning, enligt annan lag än SFB
- beslut som gäller ifall en person är försäkrad i Sverige **utan** att personen samtidigt begär en förmån (som alltså inte omfattas av regeln i 113 kap 2 § SFB)
- beslut om intyg enligt avtal om social trygghet som Sverige har med ett annat land
- beslut enligt lagar som inte hänvisar till SFB (till exempel ersättning för vårdkostnader i ett annat land)
- beslut om avskrivning.

2.2.1 Metodstöd – ny ändring?

Om det vid en prövning enligt FL visar sig att ett beslut (som redan tidigare har ändrats) blivit oriktigt, ska en ny ändring göras.

Om ...	så ...
felet avser en del av beslutet som redan har ändrats	ska du besluta om en ny ändring av det tidigare ändringsbeslutet
felet avser en del av beslutet som inte har ändrats	ska du besluta om ändring av det ursprungliga beslutet

2.2.2 Metodstöd – vilket ärende ska skapas?

Ett ärende om rättelse eller ändring ska handläggas i ett eget ärende.

I nedanstående tabell betyder begreppet "kontor" *det kontor som har tagit emot impulsen om rättelse eller ändring.*

Information om ifall den enskilde överklagat ett visst beslut finns i ÄHS under *Servicerutin: Omprövning och överklagan* eller i diariestödet.

Om ...	så ...
impulsen gäller ett ursprungsbeslut	skapar kontoret ett ROD-ärende eller liknande för förmånen
impulsen består av den enskildes överklagande	skapas ett OVK_FRN-ärende av kontoret eller av Omprövningsenheten, beroende på vem som tagit emot överklagandet
impulsen gäller ett beslut, som den enskilde redan tidigare har överklagat	<ul style="list-style-type: none"> dokumenterar kontoret impulsen i journal, <i>om den är muntlig</i>, och skickar information om impuls samt ärende-Id per mail till ansvarig process-juridisk enhets funktionsbrevlåda vidaresänder kontoret dokumentet med impulsen, <i>om den är skriftlig</i>, per post till ansvarig process-juridisk enhet. Om dokumentet är inskannat i ett förmånsärende, skickas i stället information om impuls och ärende-Id per mail till ansvarig processjuridisk enhets funktionsbrevlåda
impulsen gäller ett beslut, som redan har prövats i domstol	skapas ett ROD-ärende eller liknande av kontoret eller av Omprövningsenheten, beroende på vem som tagit emot impulsen

2.3 Impulser till prövning

Om den enskilde eller någon annan behörig person (till exempel ombud eller ställföreträdare) begär en rättelse eller ändring av beslutet ska Försäkringskassan pröva om beslutet ska rättas eller ändras.

Även när en obehörig person (till exempel någon helt utomstående) lämnar impulsen ska Försäkringskassan ta ställning till om beslutet ska rättas eller ändras. En sådan rättelse eller ändring görs på Försäkringskassans eget initiativ. En begäran om rättelse eller ändring kan vara såväl skriftlig som muntlig.

Om impulsen lämnas **muntligen** av den enskilde, och det fortfarande finns tid att överklaga beslutet, ska Försäkringskassan upplysa den enskilde om denna möjlighet. Detta ingår i Försäkringskassans serviceskyldighet. Om den enskilde meddelar att hen inte kommer att överklaga ska impulsen journalföras och handläggas som en begäran om ändring.

Om impulsen lämnas **skriftligen** av den enskilde, ska den i första hand hanteras som ett överklagande, om handlingen kommer in till Försäkringskassan inom tidsgränsen som gäller för överklagande.

Även om Försäkringskassan rättar eller ändrar beslutet, så har den enskilde fortfarande möjlighet att överklaga ursprungsbeslutet inom överklagandefristen. Prövningen i domstolen kommer då att göras med hänsyn tagen till den rättelse eller ändring som tidigare gjorts.

Exempel

Hur en ändring av det ursprungliga beslutet påverkar möjligheten att ompröva eller överklaga detta beslut, kan illustreras på följande sätt:

Ursprungsbeslutet symboliseras av en tårta.

Ett ändringsbeslut som är till **fördel** för den enskilde symboliseras av en tårtbit som har skurits ut. Den enskilde kan begära omprövning av eller överklaga ursprungsbeslutet, förutom den del som redan ändrats till hans fördel.

Ett ändringsbeslut som är till **nackdel** för den enskilde symboliseras av en ros som lagts till på tårtan. Den enskilde kan begära omprövning av eller överklaga ursprungsbeslutet. Prövningen görs sedan med hänsyn tagen till ändringen.

Försäkringskassan prövar också i andra situationer på eget initiativ om ett tidigare fattat beslut ska rättas eller ändras, till exempel vid sitt kontrollarbete eller när en impuls lämnas i den ordinarie ärendehandläggningen.

2.4 Allmänna ombudet

Det finns ingenting i reglerna som tillåter allmänna ombudet att begära rättelse eller ändring enligt FL.

2.5 Formell prövning

Om det finns skäl att anta att en begäran om rättelse eller ändring innebär att den enskilde vill göra en ny ansökan, eller om den enskilde tror att hen genom sin begäran gjort en ny ansökan, ligger det i Försäkringskassans serviceskyldighet att upplysa den enskilde om vilka formkrav som gäller för ansökan (6 § FL).

Försäkringskassan ska besluta att avvisa en begäran om rättelse eller ändring när beslutet tidigare överlämnats till domstol.

Om den enskilde återkallar sin begäran om ändring ska Försäkringskassan besluta om avskrivning av ärendet.

2.6 Snabb handläggning, komplettering och kommunikering

En bärande grundtanke med möjligheten att rätta och ändra ett felaktigt beslut, är att beslutet kan ändras snabbare, enklare och mer kostnadseffektivt om Försäkringskassan själv granskar det igen, i stället för att det måste prövas i en domstol.

Ibland kan beslutet fördröjas av att underlaget behöver kompletteras. För att kunna konstatera **att** beslutet är oriktigt och ska rättas eller ändras, får man inte göra någon ytterligare utredning. När man däremot ska avgöra **hur** beslutet ska ändras, kan en komplettering vara nödvändig.

För ett ärende om rättelse eller ändring av ett beslut gäller reglerna om skyldighet att kommunicera beslutsunderlaget enligt 25 § FL.

Läs mer

I Vägledning 2004:7 finns mer information om *kommunikation*.

2.7 Förutsättningar för rättelse eller ändring

När man prövar om ett beslut kan rättas eller ändras måste man först avgöra om texten i beslutsmeddelandet till den enskilde innehåller en felaktighet. Felaktigheten kan vara ett skrivfel, räknefel eller något annat liknande förbiseende (se nedan avsnitt 2.7.1 *Rättelse av beslut*). Då kan beslutet rättas.

Om beslutsmeningen (det vill säga den konsekvens som beslutet får för den enskilde) är felaktig av någon anledning, kan Försäkringskassan ändra beslutet (se nedan avsnitt 2.7.2 *Möjligheten att ändra ett beslut* och 2.7.3 *Skyldigheten att ändra ett beslut*).

Försäkringskassan kan rätta eller ändra ett beslut, även om den enskilde inte har överklagat beslutet.

Samma beslut kan rättas eller ändras flera gånger.

2.7.1 Rättelse av beslut

36 § FL

Ett beslut som innehåller en uppenbar felaktighet till följd av myndighetens eller någon annans skrivfel, räknefel eller något annat liknande förbiseende får rättas av den myndighet som har meddelat beslutet.

Försäkringskassan får besluta om rättelse när beslutsmeddelanden innehåller någon uppenbar felaktighet. En felaktighet anses som *uppenbar* när en person *med normal iakttagelseförmåga kan upptäcka felet vid en genomläsning av beslutet eller vid en enkel jämförelse med handlingarna i ärendet* (Hellners, Malmqvist, kommentaren till 26 § FL).

Av paragrafen följer att ett beslut *får* rättas. Detta betyder att Försäkringskassan även kan välja att inte rätta beslutet. Generellt sett är det dock lämpligt att rätta ett beslut som innehåller ett fel, särskilt om det är den enskilde som har påpekat felet. De situationer då Försäkringskassan väljer att inte rätta ett beslut kan jämföras med de som avses i 113 kap. 3 § sista stycket SFB; "oriktigheten är av ringa betydelse".

Rättelse betyder en korrigerings som inte ändrar beslutet i sak, utan innebär oftast en språklig ändring. Det innebär att ett beslut kan rättas även om det har överklagats och även om domstolen har prövat sakfrågan och meddelat dom.

Exempel

I denna väglednings Bilaga 1 finns ett exempel på hur ett beslutsbrev kan formuleras. Till ett beslut om rättelse ska Försäkringskassan alltid skicka med ett korrekt beslut, där alla felaktigheter är rättade.

2.7.2 Möjligheten att ändra ett beslut

37 § FL

En myndighet får ändra ett beslut som den har meddelat som första instans om den anser att beslutet är felaktigt på grund av att det har tillkommit nya omständigheter eller av någon annan anledning.

Ett beslut som till sin karaktär är gynnande för någon enskild part får dock ändras till den enskildes nackdel bara om

1. det framgår av beslutet eller de föreskrifter som det har grundats på att beslutet under vissa förutsättningar får återkallas,
2. tvingande säkerhetsskäl kräver att beslutet ändras omedelbart, eller
3. felaktigheten beror på att parten har lämnat oriktiga eller vilseledande uppgifter.

Beslutet får ändras helt eller delvis.

I paragrafen regleras under vilka förutsättningar Försäkringskassan har en möjlighet att (*får*) ändra ett beslut. Att Försäkringskassan *får* ändra ett beslut innebär att Försäkringskassan även kan välja att *inte* ändra beslutet. Till skillnad från 36 § FL handlar det här om att ändra beslutet i sak, alltså själva resultatet av Försäkringskassans prövning.

Det kan vara den enskilde som lämnar en impuls till Försäkringskassan om felaktigheten. Försäkringskassan själv kan upptäcka felaktigheter som ger anledning till en ändring. Bestämmelsen omfattar också en ändringsmöjlighet, där beslutet visserligen var riktigt när det meddelades men där nya omständigheter gör att beslutet numera är felaktigt.

När de gäller möjligheten att ändra det tidigare beslutet till den enskildes nackdel, är situationen under punkt 1 och 2 i bestämmelsen inte aktuell för Försäkringskassan. Däremot kan ändringen göras till nackdel om den enskilde lämnat oriktiga eller vilseledande uppgifter, som orsakat felaktigheten (punkt 3). Samma sak gäller om felaktigheten beror på att den enskilde har undanhållit relevanta uppgifter.

2.7.3 Skyldigheten att ändra ett beslut

38 § FL

En myndighet ska ändra ett beslut som den har meddelat som första instans om

1. den anser att beslutet är uppenbart felaktigt i något väsentligt hänseende på grund av att det har tillkommit nya omständigheter eller av någon annan anledning, och
2. beslutet kan ändras snabbt och enkelt och utan att det blir till nackdel för någon enskild part.

Beslutet kan ändras helt eller delvis.

Skyldigheten att ändra ett beslut gäller endast vid uppenbara felaktigheter, det vill säga när det är ganska lätt för Försäkringskassan att konstatera att beslutet är felaktigt. Vanligtvis är Försäkringskassan inte skyldig att göra någon mer ingående granskning av ett redan avgjort ärende.

Beslutet måste också vara felaktigt i något väsentligt hänseende. När felaktigheten gäller en omständighet som i praktiken saknar betydelse för själva beslutet, är Försäkringskassan inte skyldig att ändra sitt beslut. Generellt sett är det dock lämpligt att ändra ett felaktigt beslut när det är den enskilde som har påpekat felet.

Det krävs dessutom att beslutet kan ändras snabbt och enkelt och utan att det blir till nackdel för någon enskild part.

Den bakomliggande orsaken till att beslutet har blivit uppenbart felaktigt saknar betydelse för skyldigheten att ändra beslutet.

2.7.4 Ändra ett beslut som har överklagats

39 § FL

Ett beslut som har överklagats får ändras av den myndighet som har meddelat det som första instans enbart i sådana fall som avses i 38 § och bara om överklagandet och övriga handlingar i ärendet ännu inte har överlämnats till den högre instans som ska pröva överklagandet.

Skyldigheten att ändra ett beslut enligt FL föreligger inte om ärendet har överlämnats till domstol. Detta gäller dock bara ändringar i sakfrågan, och inte rättelser av mindre felaktigheter enligt 36 § FL.

2.8 Tidsfrist

Det finns ingen bestämmelse i FL om att ett beslut, när en viss tid har passerat, inte längre kan rättas eller ändras.

2.9 Ändring av beslutet när den enskilde överklagat det

46 FL

Om överklagandet inte avvisas ska beslutsmyndigheten skyndsamt överlämna överklagandet och övriga handlingar i ärendet till överinstansen.

Om en myndighet ändrar ett beslut som har överklagats, ska den överlämna även det nya beslutet till överinstansen. Överklagandet ska anses omfatta det nya beslutet.

Har ett beslut överklagats bör Försäkringskassan pröva om beslutet ska ändras enligt 39 § FL. Överklagandet ska sedan lämnas över till förvaltningsrätt.

Om beslutet ändrats, helt eller delvis, ska ändringsbeslutet också bifogas när överklagandet och Försäkringskassans akt lämnas till förvaltningsrätt. Detta framgår av bestämmelsen i 46 § FL.

Skulle Försäkringskassan ha rättat ett beslut enligt 36 § FL, i samband med att den enskilde överklagat det, ska även rättelsebeslutet bifogas till förvaltningsrätten. Detta görs endast för domstolens kännedom.

Enligt 28 § gamla FL (1986:223) förföll överklagandet om Försäkringskassans prövning innebar att beslutet ändrades helt i enlighet med den enskildes yrkande. I ett sådant fall skulle Försäkringskassan inte överlämna överklagandet till domstolen. Detta gäller således inte längre efter den 1 juli 2018.

2.10 Mer om beslutsmeddelandet

Ett beslut om rättelse eller ändring enligt 36, 37 eller 38 §§ FL ska vara skriftligt. Även ett beslut om att inte rätta eller ändra tidigare beslut ska dokumenteras i ärendets journal. Samma sak gäller oavsett om någon enskild har lämnat impuls till prövningen, om prövningen görs med anledning av den enskildes överklagande eller om prövningen görs på Försäkringskassans eget initiativ.

Den förenklade formen av rättning som tidigare gjordes genom att rättelsen skrevs med rödpenna på själva beslutsmeddelandet, används inte längre av Försäkringskassan.

Exempel

I denna väglednings Bilaga 1 finns ett exempel på hur ett beslutsbrev angående **rättelse** kan formuleras.

Ett tidigare beslut, som blivit felaktigt på grund av flera skäl, kan rättas och ändras samtidigt i samma beslut.

Om impulsen angående rättelse eller ändring kommer från den enskilde, ska Försäkringskassan alltid skicka ett beslutsmeddelande. Om impulsen kommer från någon annan, och den enskilde blivit underrättad om att Försäkringskassan prövar en eventuell rättelse eller ändring, ska beslutsmeddelande alltid skickas ut. Om prövningen görs på Försäkringskassans initiativ, och inte innebär någon ändring av det tidigare beslutet, behöver beslutsmeddelande inte skickas ut till den enskilde.

Ett beslutsmeddelande skickas inte till den enskilde när impulsen är ett överklagande, och prövningen innebär att någon ändring av beslutet inte görs.

Beslutet ska vara försett med en anvisning om hur det kan överklagas (33 § FL). Överklagandetiden är tre veckor (44 § FL). Beslutet ska överklagas till den förvaltningsrätt inom vars domkrets ärendet har prövats. Denna regel utgår alltså från det kontor där det överklagade ändringsbeslutet har meddelats [se vidare 14 § lag (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar].

Om den enskilde har begärt ändring till sin fördel av ett tidigare beslut, men Försäkringskassan bedömer att beslutet i stället ska ändras till nackdel för den enskilde, meddelas två beslut.

- I det första beslutet avslår Försäkringskassan den enskildes begäran om ändring.
- I det andra beslutet anger man att Försäkringskassan på eget initiativ tagit upp frågan om ändring på annat sätt än vad den enskilde har begärt. Därefter redovisar man den ändring som gjorts.

Det är lämpligt att båda besluten skrivs i samma beslutsbrev.

2.11 Att verkställa ett ändringsbeslut

Ett beslut som meddelats enligt FL får som huvudregel inte verkställas innan tiden för överklagande har gått ut (35 § FL). Det finns dock en möjlighet för Försäkringskassan att verkställa beslutet omedelbart, ifall ett väsentligt enskild intresse kräver det. När Försäkringskassan ändrat ett beslut till fördel för den enskilde, kan detta undantag tillämpas och verkställigheten får göras omedelbart.

Ett beslut om ändring kan påverka Försäkringskassans senare beslut och kan även innebära att en annan prövning ska göras, till exempel ett eventuellt återkrav.

Oavsett om det finns efterföljande beslut eller beslut i andra förmåner som påverkas av ändringen, är det den handläggare som ansvarar för att verkställa ett ändringsbeslut som också ansvarar för att impulser lämnas vidare till övriga berörda förmåner.

Källförteckning

Författningar

Socialförsäkringsbalken

Förvaltningslagen (2017:900)

Förvaltningsprocesslagen (1971:291)

Lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar

Lagen (1930:173) om lagstadgad tid

Försäkringskassans allmänna råd

FKAR 2010:7 om omprövning och ändring

Försäkringskassans interna administrativa styrdokument

Riktlinjerna (2005:14) Att skriva kommunikeringsbrev och beslut i Försäkringskassan

Förarbeten

Prop. 1977/78:20 med förslag till ändrad organisation för besvärprövning inom socialförsäkring m.m.

Prop. 1981/82:88 om åtgärder för att förbättra försäkringsdomstolarnas arbetsläge

Prop. 2008/09:200 Socialförsäkringsbalk

Prop. 2016/17:180 En modern och rättssäker förvaltning – ny förvaltningslag

Domar

FÖD 1995:11

RÅ 2004 ref. 47

RÅ 2009 ref. 2

RÅ 2010 ref. 72

HFD 2014 ref. 39

HFD:s dom i mål nr 751-16

HFD:s dom i mål nr 1425-16

Domsnytt

Domsnytt 2012:105

Domsnytt 2013:036

Justitieombudsmannen

JO:s beslut, dnr 3471-2002

JO:s beslut, dnr 4284-2006

JO:s beslut, dnr 5813-2012

JO:s beslut, dnr 3763-2017

Vägledningar

Vägledning 2001:7 Omprövning och överklagande av Försäkringskassans beslut

Vägledning 2004:7 Förvaltningsrätt i praktiken

EU-förordningar

Förordning 883/2004

Övrigt

Hellners, Trygve och Malmqvist, Bo, Förvaltningslagen med kommentarer, Upplaga 3:1, Norstedts juridik AB, 2010

Bilaga 1

Exempel på hur ett beslut om rättelse kan formuleras. Till ändringsbeslutet ska alltid bifogas ett korrekt beslut, det vill säga där alla rättelser i texten är gjorda.

Datum för ursprungsbeslutet ska inte ändras utan vara detsamma som tidigare. Man kan skriva på det korrigerade beslutet att det är "expedierat 2018-12-02" för att skilja de två besluten åt.

Om den enskilde har fått flera beslut denna dag, ska även ärende-Id anges för det beslut som nu rättas.

Datum

2017-03-18

Expedierat 2018-12-02

Beslut om rättelse

Försäkringskassan rättar beslutet om vårdbidrag som fattades den 6 september 2017. Rättelsen innebär att din dotters namn korrigeras till Sophia Erixon-Juhlin.

Beskrivning av ärendet

Försäkringskassan beslutade den 6 september 2017 att bevilja dig vårdbidrag för din dotter Sofia Julin.

Du har hört av dig och vill att barnets namn korrigeras.

Motivering till beslutet

Det tidigare beslutet ska rättas därför att det på grund av skrivfel innehåller en uppenbar oriktighet.

Det korrekta beslutet finns som bilaga till detta rättelsebeslut.

Bestämmelser som beslutet grundas på

Det här beslutet är grundat på 113 kap. 3 § första punkten socialförsäkringsbalken.

Försäkringskassan

Är du inte nöjd med beslutet?

(Tilläggs text angående överklagande)